

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

PL. ÚS 23/2019-20

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 27. novembra 2019 v pléne zloženom z predsedu Ivana Fiačana a zo sudcov Jany Baricovej, Libora Duľu (sudca spravodajca), Miroslava Duriša, Rastislava Kaššáka, Jany Laššákovej, Miloša Maďara, Petra Molnára, Petra Straku, Ľuboša Szigetiho a Martina Vernarského predbežne prerokoval návrh skupiny 31 poslancov Národnej rady Slovenskej republiky, zastúpenej poverenou zástupkyňou Mgr. Natáliou Blahovou, na začatie konania podľa čl. 125 ods. 1 písm. a) Ústavy Slovenskej republiky o súlade ustanovenia § 75 zákona č. 161/2015 Z. z. Civilný mimosporový poriadok v znení zákona č. 137/2019 Z. z. v časti slov „a proti právoplatnému uzneseniu v konaní o návrat maloletého do cudziny vo veciach neoprávneného premiestnenia alebo zadržania“ s čl. 1 ods. 1 a 2, čl. 2 ods. 2, čl. 7 ods. 5, čl. 19 ods. 2, čl. 41 ods. 1 a čl. 46 ods. 1 v spojení s čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky, čl. 24 Charty základných práv Európskej únie, čl. 3 a čl. 11 Dohovoru o právach dieťaťa, čl. 1, čl. 2 a čl. 11 Dohovoru o občianskoprávných aspektoch medzinárodných únosov detí, čl. 11 ods. 3 nariadenia Rady (ES) č. 2201/2013 o súdnej právomoci a uznávaní a výkone rozsudkov v manželských veciach a vo veciach rodičovských práv a povinností, ktorým sa zrušuje nariadenie (ES) č. 1347/2000, a čl. 6 a čl. 8 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a takto

r o z h o d o l :

1. Návrh skupiny 31 poslancov Národnej rady Slovenskej republiky prijíma na ďalšie konanie.

2. Návrhu na pozastavenie účinnosti ustanovenia § 75 zákona č. 161/2015 Z. z. Civilný mimosporový poriadok v znení zákona č. 137/2019 Z. z. v časti slov „a proti právoplatnému uzneseniu v konaní o návrat maloletého do cudziny vo veciach neoprávneného premiestnenia alebo zadržania“ n e v y h o v u j e .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Návrh skupiny poslancov a ich argumentácia

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bol 30. septembra 2019 doručený návrh skupiny 31 poslancov Národnej rady Slovenskej republiky (ďalej aj „skupina poslancov“ alebo „navrhovatelia“), zastúpenej poverenou zástupkyňou Mgr. Natáliou Blahovou, na začatie konania podľa čl. 125 ods. 1 písm. a) Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) o súlade ustanovenia § 75 zákona č. 161/2015 Z. z. Civilný mimosporový poriadok v znení zákona č. 137/2019 Z. z. (ďalej aj „CMP“) v časti slov „a proti právoplatnému uzneseniu v konaní o návrat maloletého do cudziny vo veciach neoprávneného premiestnenia alebo zadržania“ (ďalej aj „napadnuté zákonné ustanovenie“) s čl. 1 ods. 1 a 2, čl. 2 ods. 2, čl. 7 ods. 5, čl. 19 ods. 2, čl. 41 ods. 1 a čl. 46 ods. 1 v spojení s čl. 48 ods. 2 ústavy, čl. 24 Charty základných práv Európskej únie (ďalej len „charta“), čl. 3 a čl. 11 Dohovoru o právach dieťaťa, čl. 1, čl. 2 a čl. 11 Dohovoru o občianskoprávných aspektoch medzinárodných únosov detí (ďalej len „Haagsky dohovor“), čl. 11 ods. 3 nariadenia Rady (ES) č. 2201/2013 o súdnej právomoci a uznávaní a výkone rozsudkov v manželských veciach a vo veciach rodičovských práv a povinností, ktorým sa zrušuje nariadenie (ES) č. 1347/2000 (ďalej len „nariadenie Brusel IIa“), a čl. 6 a čl. 8 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“).

2. Skupina poslancov v úvodnej časti svojho návrhu uvádza, že Národná rada Slovenskej republiky (ďalej aj „národná rada“) 10. mája 2019 schválila zákon č. 137/2019 Z. z., ktorým sa dopĺňa zákon č. 161/2015 Z. z. Civilný mimosporový poriadok, ktorým boli do ustanovenia § 75 CMP upravujúceho prípustnosť žaloby na obnovu konania vložené slová „a proti právoplatnému uzneseniu v konaní o návrat maloletého do cudziny vo veciach neoprávneného premiestnenia alebo zadržania“. S účinnosťou od 1. júna 2019 tak ustanovenie § 75 CMP znie: Žaloba na obnovu konania je prípustná aj proti právoplatnému uzneseniu vydanému v konaní o dedičstve a proti právoplatnému uzneseniu v konaní o návrat maloletého do cudziny vo veciach neoprávneného premiestnenia alebo zadržania, ak zmenu alebo zrušenie uznesenia nemožno dosiahnuť inak.

2.1 Skupina poslancov tiež poukazuje na to, že prijatím zákona č. 137/2019 Z. z., ktorým sa dopĺňa zákon č. 161/2015 Z. z. Civilný mimosporový poriadok, bolo prelomené veto prezidenta Slovenskej republiky, ktorý predchádzajúci zákon rovnakým spôsobom novelizujúci ustanovenie § 75 CMP vrátil národnej rade podľa čl. 102 ods. 1 písm. o) ústavy s návrhom na jeho neprijatie ako celku.

3. Podľa navrhovateľov je napadnuté zákonné ustanovenie pripúšťajúce žalobu na obnovu konania v tzv. návratových konaniach v rozpore s ústavou, s medzinárodnoprávnymi záväzkami Slovenskej republiky, ako aj s právom Európskej únie *„a tiež so základnými zásadami v nich vyjadrenými, a to najmä zásadou presadzovania najlepšieho záujmu maloletých detí, zásadou právnej istoty a zásadou rýchlosti konania a bezprieťahovosti rozhodovania“*. Skupina poslancov tvrdí, že dôsledky aplikácie napadnutého zákonného ustanovenia budú v priamom rozpore s tým, čo deklarovali predkladatelia návrhu zákona, ktorí ho odôvodňovali *„prirodzenou nutnosťou chrániť životy maloletých detí a konať v súlade s ich najlepším záujmom a presvedčením“*.

4. Skupina poslancov v ďalšej časti návrhu popisuje právnu povahu inštitútu obnovy konania a tzv. návratových konaní. Navrhovatelia v tejto súvislosti okrem iného uvádzajú:

„Predkladatelia zákona č. 137/2019 Z. z. sa v dôvodovej správe snažili dokázať, že žaloba na obnovu konania je všeobecne uplatniteľným mimoriadnym opravným prostriedkom, ktoré nie je viazané na žiadnu konkrétnu formu súdneho rozhodnutia, a teda,

že je možné ňou napadnúť tak právoplatné uznesenia ako aj právoplatný rozsudok či platobný rozkaz.

... Na rozdiel od toho, čo je uvedené v dôvodovej správe k zákonu č. 137/2019 Z. z., obnova konania ako mimoriadny opravný prostriedok predstavuje výnimku zo zásadnej nezmeniteľnosti a záväznosti právoplatného rozhodnutia, a preto je použitie žaloby na obnovu konania obmedzené množstvom podmienok, a to najmä podmienok jej prípustnosti. Základným účelom tohto mimoriadneho opravného prostriedku je náprava konečných meritórnych rozhodnutí vo veci samej, ktoré trpia skutkovými pochybeniami, a ktoré nemožno napraviť inak... V mimosporovom konaní bolo až do prijatia predmetnej spornej novely Civilného mimosporového poriadku takéto obmedzené použitie žaloby o obnovu konania zvýraznené tým, že taká žaloba bola v prípade uznesení prípustná len proti právoplatnému uzneseniu vydanému v konaní o dedičstve (§ 74 a § 75 CMP). Aj v mimosporovom konaní je tak možné hovoriť o výnimočnosti podania takejto žaloby proti právoplatným uzneseniam. Je možné preto zhrnúť, že žaloba na obnovu konania je prípustná len výnimočne, kde to stanovuje zákon, ktorý v tomto smere obsahuje negatívnu alebo pozitívnu úpravu a že koncepcia mimoriadnych opravných prostriedkov v civilnom procese je postavená tak, že tieto nie sú prípustné proti rozhodnutiam predbežnej povahy.

Základným a primárnym cieľom Návratových konaní je odstrániť protiprávny stav miesta pobytu maloletého dieťaťa a tiež minimalizovať negatívny dopad na dieťa v súvislosti s jeho protiprávnym premiestnením alebo zadržaním. Pre Návratové konania je preto kľúčové určiť obvyklý pobyt dieťaťa, pri čom sa zohľadňujú viaceré skutkové okolnosti, a to kde sa dieťa zdržiava, kam chodí do školy, akú má štátnu príslušnosť, jeho jazykové znalosti a mnoho iných faktorov. Obvyklý pobyt dieťaťa je tak determinovaný jeho rodinnými, sociálnymi, kultúrnymi a inými väzbami v danom štáte. Tomu je prispôsobené aj dokazovanie, ktoré sa vykonáva čo možno v najužšom možnom rozsahu a vzťahuje sa iba na otázky súvisiace so skutočnosťami, či došlo k protiprávnemu premiestneniu alebo zadržaniu dieťaťa a prípadne, či existujú dôvody pre jeho nenavrátanie do krajiny obvyklého pobytu. Osobitným a charakteristickým znakom Návratových konaní je preto povinnosť súdu rozhodnúť o návrhu na návrat maloletého urýchlene (vo forme uznesenia a spravidla do 6 týždňov odo dňa začatia konania), a to tými najrýchlejšími postupmi, ktoré mu vnútroštátny právny poriadok umožňuje. S ohľadom na uvedené je zrejmé, že v Návratových

konaniach súd nerozhoduje o tom, kto má právo starostlivosti o maloleté dieťa, resp. o opatrovníckom práve vo vzťahu k dieťaťu. Naopak súd uznesením rozhoduje len o tej skutočnosti, či došlo k neoprávnenému premiestneniu alebo zadržaniu maloletého v cudzine a o prípadnom následnom návrate maloletého do krajiny jeho obvyklého pobytu. Právo starostlivosti o maloleté dieťa, ako aj opatrovnícke právo, sú predmetmi samostatných iných konaní vo veci samej na súdoch v krajine obvyklého pobytu dieťaťa. S ohľadom na vyššie uvedené je tak možné zhrnúť, že právoplatné uznesenie súdu v Návratových konaniach má predbežnú povahu v tom zmysle, že sa ním určuje len miesto obvyklého pobytu maloletého dieťaťa a nariaďuje sa jeho návrat do takejto krajiny, a teda sa v ňom v konečnom dôsledku rieši len to, ktorý súd (slovenský alebo iný podľa krajiny obvyklého pobytu maloletého) má následne v inom konaní právomoc rozhodnúť vo vzťahu k úprave rodičovských práv a povinností.“

5. Navrhovatelia tiež poukazujú na skutočnosť, že do prijatia napadnutého zákonného ustanovenia slovenský právny poriadok vylučoval v tzv. návratových konaniach akýkoľvek mimoriadny opravný prostriedok. V tejto súvislosti uvádzajú, že *„V prípade dovolania zostala úprava ustanovenia § 76 Civilného mimosporového poriadku nezmenená, t. j. aj minulé aj súčasné znenie explicitne vylučuje podanie dovolania v takýchto konaniach, pričom aj podľa komentárov k tomuto ustanoveniu je takáto úprava v plnej miere opodstatnená, keďže pripustenie dovolania ako mimoriadneho opravného prostriedku (a eventuálne aj odklad vykonateľnosti) by mohol zmariť význam Návratových konaní, kde hrá mimoriadnu úlohu práve skoré rozhodnutie o návrate maloletého a jeho skorý návrat na miesto jeho obvyklého pobytu... do účinnosti spornej novely Civilného mimosporového poriadku bolo (aj, pozn.) podanie žaloby na obnovu konania v Návratových konaniach neprípustné. Opodstatnenosť takejto úpravy bola pritom totožná ako v prípade dovolania, t. j. pripustenie obnovy konania by mohlo zmariť význam Návratových konaní“.*

6. Navrhovatelia ďalej argumentujú, že

„pripustením žaloby na obnovu konania proti právoplatnému uzneseniu v Návratovom konaní, ktoré má... predbežný charakter, došlo k neprimeranému zásahu do stability právnych vzťahov založených takýmto rozhodnutím...“

... došlo k absolútne neopodstatnenému rozšíreniu procesných možností tej strany, ktorá v konkrétnom Návratovom konaní zapríčinila protiprávny stav, keďže táto nová úprava fakticky umožňuje takej strane ďalšie predlžovanie Návratového konania, čo je v rozpore so zásadami právneho štátu, dobrých mravov a tiež aj v zásadnom rozpore s najlepším záujmom maloletého dieťaťa a vedie k oslabeniu Haagskeho dohovoru a Nariadenia Brusel IIa...

... Vzhľadom na to, že v Návratových konaniach je posudzovaný obvyklý pobyt dieťaťa, môže neprimerané predlžovanie konania a tým aj oddaľovanie rozhodnutia o návrate dieťaťa spôsobiť zmenu v parametroch rozhodovania vo veci samej pomocou plynutia času, pretože čím dlhšie konanie o návrat dieťaťa trvá, tým väčšia je pravdepodobnosť, že dieťa si počas takéhoto obdobia vytvorí pevnejšie sociálne a iné väzby práve k jeho novému miestu pobytu (t. j. ku krajine, kde bolo neoprávnene premiestnené alebo v ktorej bolo neoprávnene zadržané).

... Okrem dĺžky konania je obnova konania nevhodným procesným prostriedkom aj z dôvodu odkladu vykonateľnosti rozhodnutia, ku ktorému môže dôjsť na návrh alebo následne zo zákona po povolení obnovy konania... prípustnosť žaloby na obnovu konania vyvoláva u účastníkov konania pocit právnej neistoty, ktorý nie je žiadúci, a to najmä nie v tak citlivých konaniach, akými sú práve rozhodovania vo veciach týkajúcich sa maloletých detí.

... Je zásadné, že akékoľvek rozhodnutie (vyhovujúce aj nevyhovujúce) v Návratovom konaní neprejudikuje rozhodnutie vo veci samej (t. j. vec o práve na starostlivosť o dieťa), a teda vo vzťahu k úprave rodičovských práv a povinností nemá charakter *res iudicata*. Aj preto v prípade porušenia práv účastníka konania v Návratovom konaní, nie je žaloba na obnovu konania nevyhnutnou a jedinou možnosťou, pretože náprava takých porušení môže byť zabezpečená aj v meritórnom konaní, avšak je zásadné, že o tom má rozhodovať súd v krajine obvyklého pobytu dieťaťa.

... predmetná novela Civilného mimosporového poriadku v zmysle zákona č. 137/2019 Z. z. nechráni najlepší záujem maloletého dieťaťa, pretože jej aplikáciou sa v praxi predlžuje stav právnej neistoty, v ktorej sa dieťa nachádza, naopak umožňuje predlžovať protiprávny stav a je spôsobilá naďalej zhoršovať podmienky pre zabezpečenie

najlepšieho záujmu dieťaťa, a to najmä vo forme stability, predvídateľnosti a ochrany zdravého vývinu maloletého.“

7. Skupina poslancov namietaný nesúlad napadnutého zákonného ustanovenia s článkami ústavy a dohovoru označenými v ich návrhu (a v záhlaví tohto uznesenia, pozn.) odôvodňuje najmä takto:

«... v súvislosti s prijatím predmetného zákona č. 137/2019 Z. z. okrem iného nedošlo k splneniu požiadavky stability a spravodlivého obsahu zákona a tiež podmienky jeho primeranosti a predvídateľnosti, a to z dôvodu, že zákon vnáša do Návratových konaní nestabilitu právnych vzťahov deklarovaných právoplatnými uzneseniami, t. j. rozhodnutiami splňujúcimi atribúty záväznosti a nezmeniteľnosti... Tento zákon ďalej neposkytuje rozumnú mieru istoty a ochrany najlepšieho záujmu maloletého dieťaťa v tom zmysle, že nedôjde k jeho zneužitiu zo strany toho účastníka, ktorý protiprávny stav v Návratovom konaní zaviniť a tiež k umelému predlžovaniu takýchto konaní, ktorých elementárnym znakom je rýchlosť rozhodovania a tým aj záujem na okamžitom odstránení neistoty, v ktorej sa maloleté dieťa nachádza.

... Podľa navrhovateľov je novela... v rozpore s princípom právnej istoty a ochrany dôvery všetkých subjektov práva v právny poriadok (čl. 1 ods. 2 Ústavy SR), a to najmä z toho dôvodu, že neposkytuje maloletému dieťaťu, a „poškodenému“ účastníkovi konania istotu, že sa voči nim bude zachovávať právo. Ako už bolo vyššie uvedené plynutie času má v Návratových konaniach mimoriadny význam, pretože priamo zásadne ovplyvňuje posudzovanie obvyklého pobytu maloletého. To znamená, že právo „poškodeného“ účastníka konania a maloletého dieťaťa v Návratových konaniach je zachované len v tých konaniach, ktoré sú dostatočne rýchle (trvajú spravidla maximálne 6 týždňov), čo v prípade pripustenia obnovy konania nemôže byť naplnené.

... predmetná sporná novela spôsobila, že Slovenská republika porušila svoj záväzok uznávania, dodržiavania a viazanosti s Haagskym dohovorom. Nariadením Brusel IIa, Dohovorom o právach dieťaťa. Dohovorom o ľudských právach a Chartou EÚ, ktoré navyše podľa čl. 7 ods. 5 Ústavy SR majú prednosť pred vnútroštátnou úpravou.

... Ústavná ochrana práva na súkromie a rodinný život sa priznáva aj vo fáze tvorby práva. To znamená, že aj zákon, ktorý je prijímaný v riadnom legislatívnom procese nemôže

zasahovať do právneho postavenia účastníka konania nad nevyhnutnú mieru, t. j. tak, že by takémuto účastníkovi nebolo zachované jeho právo na súkromný a rodinný život. Pokiaľ sa tak stane a takýto zákon je prijatý v riadnom legislatívnom procese, dostáva sa do rozporu s čl. 19 ods. 2 Ústavy SR a čl. 8 Dohovoru o ľudských právach... Osobitná ochrana detí a mladistvých sa okrem iného prejavuje aj vo všeobecnej zásade, ktorými je riadené každé konanie týkajúce sa maloletých detí (t. j. aj Návratové konanie), a to v zabezpečení a zachovaní najlepšieho záujmu takýchto detí. S právom na spravodlivé súdne konanie je neodmysliteľne spojené aj právo na prístup súdu a právo na rozhodnutie bez zbytočných prieťahov. ... Pomalá, nereálna a neefektívna spravodlivosť totiž nie je spravodlivosťou. Z toho plynie, že všetko, čo by takúto realnosť a efektívnosť súdnej ochrany narušalo (napr. pripustenie obnovy konania v Návratových konaniach), spôsobuje rozpor s čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 2 Ústavy SR a tiež s čl. 6 Dohovoru o ľudských právach.

... novela... neoprávnené zasahuje do súkromného a rodinného života maloletého dieťaťa a tiež toho účastníka konania, ktorého právo bolo porušené v dôsledku neoprávneného premiestnenia dieťaťa z krajiny jeho obvyklého pobytu alebo jeho neoprávneného zadržania v cudzine. Táto neoprávnenosť zásahu spornej novely spočíva v tom, že jej zásah nemá základ v medzinárodných dokumentoch, ktorými je Slovenská republika viazaná (najmä Haagsky dohovor a Nariadenie Brusel IIa), nesleduje ustanovený cieľ urýchleného návratu dieťaťa do krajiny jeho obvyklého pobytu, nehľadá na najlepší záujem dieťaťa a nie je nevyhnutným a primeraným opatrením nápravy prípadných pochybení... Prijatá novela... ďalej porušuje právo na spravodlivý súdny proces a právo na súdnu ochranu vo svojej podstate, pretože jej prostredníctvom sa nevykonáva spravodlivosť, resp. sa spravodlivosť vykonáva oneskorene, čím sa ohrozuje činnosť a dôveryhodnosť justície. Predmetná novela sa ďalej prieči aj účelu práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov, pretože v jej dôsledku sa predlžuje stav právnej neistoty maloletého dieťaťa a v konečnom dôsledku aj toho účastníka, do ktorého práva bolo zasiahnuté neoprávneným premiestnením alebo zadržaním dieťaťa.»

8. Namietaný nesúlad napadnutého zákonného ustanovenia s čl. 24 charty (a následne v podstate zhodne aj s čl. 3 a čl. 11 Dohovoru o právach dieťaťa, pozn.) navrhovatelia odôvodňujú najmä takto:

„... novela... nechráni blaho dieťaťa, naopak rozširovaním procesných možností strany, ktorá v konkrétnom Návratovom konaní zapríčinila protiprávny stav, môže mať výrazne negatívny vplyv na maloleté dieťa, pretože nová procesná možnosť podať žalobu na obnovu konania zásadne ovplyvňuje dĺžku celého konania a tým aj prípadný protiprávny stav vo vzťahu k pobytu maloletého dieťaťa. Navyše je možné dôvodne predpokladať, že k podávaniu žalôb na obnovu konania (aj z účelových a špekulatívnych dôvodov) bude dochádzať v zvýšenej miere a tiež že v dôsledku toho budú Návratové konania trvať minimálne jeden rok, čo je časová hranica predpokladaná zákonom a medzinárodnými dokumentami, kedy je možné predpokladať, že dieťaťa sa už zžilo s novým prostredím. Novelizovaná úprava... tak v zásade nemôže byť a ani nie je v súlade s najlepším záujmom maloletého dieťaťa. Okrem toho táto novelizovaná úprava porušuje právo dieťaťa na udržiavanie osobných vzťahov a priamych stykov s oboma rodičmi a tiež aj s inými rodinnými príslušníkmi zo strany oboch rodičov.“

9. Skupina poslancov napokon namieta nesúladsť napadnutého zákonného ustanovenia aj s čl. 1, čl. 2 a čl. 11 Haagskeho dohovoru a s čl. 11 ods. 3 nariadenia Brusel IIa, čo odôvodňuje okrem iného tým, že

«... nová úprava Civilného mimosporového poriadku prakticky znemožňuje okamžitý návrat neoprávnene premiestnených alebo zadržaných detí a súčasne zavádza procesný prostriedok, ktorý priamo umožňuje neustále predlžovať Návratové konanie a tým aj zachovávať stav, v ktorom dochádza (môže dochádzať) k porušovaniu opatrovníckeho práva a práva styku podľa právneho poriadku krajiny, kde má maloleté dieťa obvyklý pobyt. Slovenská republika prijatou novelizovanou úpravou prijala fakticky opačné opatrenie v porovnaní so základnou ideou Haagskeho dohovoru a Nariadenia Brusel IIa... Procesná možnosť podať žalobu na obnovu konania preto neminimalizuje negatívny dopad neoprávneného premiestnenia alebo neoprávneného zadržania na dieťa. Dôsledkom aplikácie novej úpravy v praxi môže byť zmena v parametroch rozhodovania v opatrovníckych veciach pomocou plynutia času, pretože čím dlhšie konanie o návrat dieťaťa trvá, tým väčšia je pravdepodobnosť, že dieťa sa počas takéhoto obdobia zžije s novým prostredím, a preto jeho návrat do pôvodnej krajiny obvyklého pobytu už nebude možný. Nová úprava tak zásadne ovplyvňuje posudzovanie súdnej právomoci

v opatrovníckych veciach, pretože v zmysle Haagskeho dohovoru aj Nariadenia Brusel IIa má právomoc konať súd v krajine, v ktorej malo dieťa obvyklý pobyt pred únosom, až kým dieťa nezačne žiť prevažne v inej krajine. To inými slovami znamená, že predmetná nová úprava spôsobuje, že „z nepráva môže vzniknúť právo“, čo je v právnom štáte neprípustné.

... Zásadný rozpor spornej novely s Haagskym dohovorom a tiež s Nariadením Brusel IIa je možné vidieť aj v tom, že predlžovanie Návratového konania prostredníctvom obnovy konania môže spôsobiť, že žiaden súd dlhší čas nebude rozhodovať o statuse dieťaťa, pretože súdy v Slovenskej republike nebudú mať na to právomoc (túto právomoc nemajú, ak SR nie je krajinou obvyklého pobytu dieťaťa) a súdy v krajine obvyklého pobytu nebudú mať praktickú možnosť tak urobiť (pretože dieťa sa v takej krajine reálne nenachádza), čo je stav, ktorý je nepochybne v rozpore s najlepším záujmom dieťaťa.

... V kontexte s vyššie uvedenými argumentami, navrhovatelia ďalej poukazujú na rozhodnutie ESLP vo veci López Guió proti Slovenskej republike, v ktorom ESLP výslovne prihliadal na vyjadrenie predsedu Okresného súdu Bratislava II v inej veci medzinárodného únosu dieťaťa, že dostupnosť dovolania a mimoriadneho dovolania v právnom poriadku Slovenskej republiky môže viesť k popretiu základného účelu a podstatu konania podľa Haagskeho dohovoru, ktorým je urýchlená obnova pôvodného stavu, ak je možná, inak povedané návrat dieťaťa do jeho krajiny obvyklého pobytu v čo najkratšej možnej dobe. Na základe uvedeného zaujal ESLP v konečnom dôsledku stanovisko, že Slovenská republika nezabezpečila sťažovateľovi jeho právo na rešpektovanie súkromného a rodinného života, čoho dôsledku došlo k porušeniu článku 8 Dohovoru o ľudských právach.

Toto rozhodnutie hoci okrem iného hovorí o prípustnosti dovolania a mimoriadneho dovolania v Návratových konaniach je možné zovšeobecniť na mimoriadne opravné prostriedky ako také, pretože argumentácia týkajúca sa dôvodnosti vylúčenia prípustnosti dovolania a mimoriadneho dovolania z právneho poriadku Slovenskej republiky v Návratových konaniach je v plnej miere aplikovateľná aj na dôvodnosť vylúčenia prípustnosti žaloby na obnovu konania v takýchto konaniach ako ďalšieho mimoriadneho opravného prostriedku.».

10. Na základe argumentácie uvedenej v návrhu skupina poslancov navrhuje, aby po prijatí ich návrhu na ďalšie konanie ústavný súd nálezom takto rozhodol:

«Ustanovenie §75 v slovách „a proti právoplatnému uzneseniu v konaní o návrat maloletého do cudziny vo veciach neoprávneného premiestnenia alebo zadržania“ zákona č. 161/2015 Z. z. Civilný mimosporový poriadok v znení zákona č. 137/2019 Z. z., ktorým sa doplnil zákon č. 161/2015 Z. z. Civilný mimosporový poriadok nie je v súlade s

- čl. 1 ods. 1 a ods. 2, čl. 2 ods. 2, čl. 7 ods. 5, čl. 19 ods. 2, čl. 41 ods. 1 a čl. 46 ods. 1 v spojení s čl. 48 ods. 2 Ústavy SR,

- čl. 24 Charty základných práv Európskej únie,

- čl. 3 a čl. 11 Dohovoru o právach dieťaťa,

- Dohovorom o občianskoprávných aspektoch medzinárodných únosov detí (Haagsky dohovor), najmä s čl. 1, čl. 2 a čl. 11,

- čl. 11 ods. 3 Nariadenia Rady (ES) č. 2201/2003 o súdnej právomoci a uznávaní a výkone rozsudkov v manželských veciach a vo veciach rodičovských práv a povinností, ktorým sa zrušuje nariadenie (ES) č. 1347/2000 (nariadenie Brusel IIa), a

- čl. 6 a čl. 8 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.»

11. Skupina poslancov tiež navrhuje, aby ústavný súd do rozhodnutia vo veci samej pozastavil účinnosť napadnutej časti ustanovenia § 75 CMP.

II.

Predbežné prerokovanie návrhu skupiny poslancov

12. Podľa čl. 125 ods. 1 písm. a) ústavy rozhoduje ústavný súd o súlade zákonov s ústavou, s ústavnými zákonmi a s medzinárodnými zmluvami, s ktorými vyslovila súhlas Národná rada Slovenskej republiky a ktoré boli ratifikované a vyhlásené spôsobom ustanoveným zákonom.

13. Podľa čl. 130 ods. 1 písm. a) ústavy ústavný súd začne konanie, ak podá návrh najmenej pätina poslancov Národnej rady Slovenskej republiky.

14. Podľa § 74 písm. a) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) návrh na začatie konania podľa čl. 125 ods. 1 ústavy o súlade právnych predpisov nižšej právnej sily s právnym predpisom vyššej právnej sily alebo medzinárodnou zmluvou, s ktorou vyslovila súhlas národná rada a ktorá bola ratifikovaná a vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, môže podať najmenej pätina poslancov národnej rady.

15. Podľa § 35 ods. 1 druhej vety zákona o ústavnom súde skupinu poslancov národnej rady podľa čl. 130 ods. 1 písm. a) ústavy ako účastníka konania zastupuje poverený zástupca.

16. Podľa § 75 zákona o ústavnom súde návrh na začatie konania o súlade právnych predpisov okrem všeobecných náležitostí podľa § 43 musí obsahovať

a) označenie právneho predpisu, jeho časti alebo niektorého jeho ustanovenia, ktorého nesúlad s právnym predpisom vyššej právnej sily alebo medzinárodnou zmluvou navrhovateľ namieta,

b) dôvody, ktoré vedú navrhovateľa k pochybnostiam o súlade napadnutého právneho predpisu, jeho časti alebo niektorého jeho ustanovenia s právnym predpisom vyššej právnej sily alebo medzinárodnou zmluvou,

c) označenie predpisu vyššej právnej sily, jeho časti alebo niektorého jeho ustanovenia alebo medzinárodnej zmluvy, jej časti alebo niektorého jej ustanovenia, s ktorým napadnutý právny predpis podľa navrhovateľa nie je v súlade.

17. Podľa § 56 ods. 1 zákona o ústavnom súde ústavný súd návrh na začatie konania predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa, ak tento zákon v § 9 neustanovuje inak.

18. Podľa § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže na predbežnom prerokovaní bez ústneho pojednávania uznesením odmietnuť návrh na začatie konania,

a) na prerokovanie ktorého nemá ústavný súd právomoc,

b) ktorý je podaný navrhovateľom bez zastúpenia podľa § 34 alebo § 35 a ústavný súd nevyhovел žiadosti navrhovateľa o ustanovenie právneho zástupcu podľa § 37,

c) ktorý nemá náležitosti ustanovené zákonom,

d) ktorý je neprípustný,

e) ktorý je podaný zjavne neoprávnenou osobou,

f) ktorý je podaný oneskorene,

g) ktorý je zjavne neopodstatnený.

19. Podľa § 56 ods. 5 zákona o ústavnom súde ak ústavný súd pri predbežnom prerokovaní návrh na začatie konania neodmietne alebo ho nezamietne podľa § 57, prijme ho na ďalšie konanie v rozsahu, ktorý sa vymedzí vo výroku uznesenia o prijatí návrhu.

20. Ústavný súd podľa § 56 ods. 1 zákona o ústavnom súde predbežne prerokoval návrh skupiny poslancov a dospel k názoru, že návrh spĺňa zákonom ustanovené náležitosti návrhu na začatie konania o súlade právnych predpisov, ako aj procesné podmienky, za ktorých ústavný súd môže vec prerokovať a rozhodnúť o nej. Na základe týchto skutočností ústavný súd rozhodol o prijatí návrhu na ďalšie konanie (bod 1 výroku tohto uznesenia). Rozsah prieskumu dotknutého zákonného ustanovenia vo vzťahu k referenčným normám, súlad s ktorými sa má posúdiť (a medzi ktorými je aj právne záväzný akt Európskej únie uvedený v závere výpočtu v bode 10), nebol oproti návrhu skupiny poslancov obmedzený s tým, že špecifické súvislosti tejto právnej situácie budú posudzované v ďalšom konaní.

III.

K návrhu na pozastavenie účinnosti napadnutého zákonného ustanovenia

21. Skupina poslancov tiež navrhuje, aby ústavný súd do rozhodnutia vo veci samej pozastavil účinnosť napadnutého zákonného ustanovenia.

22. Podľa čl. 125 ods. 2 ústavy ak ústavný súd prijme návrh na konanie podľa odseku 1, môže pozastaviť účinnosť napadnutých právnych predpisov, ich častí, prípadne niektorých ich ustanovení, ak ich ďalšie uplatňovanie môže ohroziť základné práva a slobody, ak hrozí značná hospodárska škoda alebo iný vážny nenapraviteľný následok.

23. Podľa § 78 zákona o ústavnom súde ak ústavný súd prijme návrh na začatie konania o súlade právnych predpisov na ďalšie konanie (§ 56 ods. 5), môže aj bez návrhu pozastaviť účinnosť napadnutého právneho predpisu, jeho časti alebo niektorého jeho ustanovenia, ak ich ďalšie uplatňovanie môže ohroziť základné práva a slobody, ak hrozí značná hospodárska škoda alebo iný vážny nenapraviteľný následok.

24. Podľa § 79 zákona o ústavnom súde v návrhu na pozastavenie účinnosti napadnutého právneho predpisu, jeho časti alebo niektorého jeho ustanovenia musí byť uvedené, ktoré základné práva a slobody môžu byť ohrozené a z akých dôvodov, aká značná hospodárska škoda hrozí a z akých dôvodov alebo aký iný vážny nenapraviteľný následok hrozí a z akých dôvodov pri ďalšom uplatňovaní napadnutého právneho predpisu, jeho časti alebo niektorého jeho ustanovenia.

25. Skupina poslancov svoj návrh na pozastavenie účinnosti napadnutého zákonného ustanovenia odôvodňuje takto:

„Návrh na pozastavenie účinnosti navrhovateľa odôvodňujú rovnakými argumentmi, aké sú použité vyššie pre meritum veci, v tejto súvislosti preto v celom rozsahu odkazujú na text vyššie; pozastavenie účinnosti okrem toho odôvodňujú časovou nevyhnutnosťou vo väzbe na už nadobudnutú účinnosť predmetnej novely Civilného mimosporového poriadku.“

26. V súvislosti s návrhom skupiny poslancov na pozastavenie účinnosti napadnutej právnej úpravy ústavný súd v prvom rade poukazuje na svoju ustálenú judikatúru, v ktorej opakovane zdôrazňuje, že k uplatneniu svojej právomoci podľa čl. 125 ods. 2 ústavy pristupuje len v dostatočne odôvodnených prípadoch, a pritom celkom výnimočne, tzn. v prípadoch, keď spôsob ohrozenia označených základných práv a slobôd, resp. hrozba

hospodárskej škody alebo iného nenapraviteľného následku sú v návrhu dostatočne konkretizované a z okolností prípadu zjavne vyplýva, že takéto tvrdenie navrhovateľov možno považovať za preukázané, a teda opodstatnené (PL. ÚS 13/09).

27. V nadväznosti na uvedené ústavný súd v okolnostiach posudzovanej veci poukazuje na ustanovenie § 412 ods. 1 zákona č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „CSP“), ktorý sa podľa § 2 ods. 1 CMP subsidiárne vzťahuje aj na konania upravené naposledy označeným zákonom, teda sa takto vzťahuje aj na návratové konanie. Podľa § 412 ods. 1 CSP súd (pri rozhodovaní o žalobe na obnovu konania, pozn.) môže na návrh odložiť vykonateľnosť napadnutého rozhodnutia, ak sú tu dôvody hodné osobitného zreteľa. Zároveň platí, že podľa § 415 ods. 1 CSP právoplatnosťou rozsudku o povolení obnovy konania sa odkladá vykonateľnosť napadnutého rozhodnutia. Z uvedených zákonných ustanovení vyplýva, že podanie žaloby na obnovu konania samo osebe nemá za následok odklad vykonateľnosti napadnutého rozhodnutia (v danom prípade uznesenia vydaného v tzv. návratovom konaní), ale je vecou príslušného súdu, aby s ohľadom na všetky okolnosti konkrétneho prípadu zvažil, či odloží vykonateľnosť žalobou na obnovu konania napadnutého rozhodnutia, resp. či obnovu konania povolí, v dôsledku čoho potom už dôjde k odkladu vykonateľnosti napadnutého rozhodnutia zo zákona. Primárne, zákonná formulácia „dôvody hodné osobitného zreteľa“ vo vzťahu k možnému odkladu vykonateľnosti rozhodnutím súdu (po podaní žaloby na obnovu konania), ktorá vyjadruje vzťah výnimočnosti pre vyhovenie takému návrhu, je základným dôvodom, pre ktorý ústavný súd nevyužil možnosť uvedenú v bodoch 22 a 23, či už reagujúc na podaný návrh, alebo konajúc *ex officio*.

28. Vychádzajúc zo skutočností uvedených v predchádzajúcom bode tohto uznesenia a zároveň konštatujúc absenciu relevantnej argumentácie skupiny poslancov v ich návrhu na pozastavenie účinnosti napadnutej právnej úpravy, ktorá by mohla viesť k odlišnému posúdeniu tejto otázky, dospel ústavný súd k záveru, že s účinnosťou napadnutého zákonného ustanovenia v danom prípade nie je spojené také priame a bezprostredné ohrozenie základných práv a slobôd ani hrozba značnej hospodárskej škody, ako ani hrozba iného vážneho nenapraviteľného následku takej intenzity, ktoré by odôvodňovali uplatnenie

„výnimočnej“ právomoci ústavného súdu vyplývajúcej z čl. 125 ods. 2 ústavy. Ústavný súd preto návrhu skupiny poslancov na pozastavenie účinnosti napadnutého zákonného ustanovenia nevyhovel (bod 2 výrokovej časti tohto uznesenia).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 27. novembra 2019

Ivan Fiačan
predseda pléna Ústavného súdu
Slovenskej republiky